Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

LAUSUNTO

Hallitusneuvos Jarmo Tiukkanen
maahanmuutto- ja kotouttamisyksikkö

4.3.2024

VN/1/2024
VN/1/2024-TEM-18

HE 6/2024 vp

Hallintovaliokunta

HE 6/2024 VP HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI KOLMANSIEN MAIDEN KANSALAISTEN MAAHANTULON JA OLESKELUN EDELLYTYKSISTÄ KORKEAA OSAAMISTASOA VAATIVAA TYÖTÄ VARTEN JA ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI

Viite: Hallintovaliokunnan asiantuntijakuuleminen tiistaina 5.3.2024 klo 12.45

Työ- ja elinkeinoministeriö kiittää siitä, että valiokunta on ottanut esityksen nopeasti käsittelyyn, ja lausuu esityksenään seuraavaa:

Yleistä esityksestä

Esityksellä pannaan kansallisesti täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2021/1883 kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä korkeaa osaamistasoa vaativaa työtä varten sekä neuvoston direktiivin 2009/50/EY kumoamisesta, ns. *erityisosaaja-direktiivi*, joka on annettu 20.10.2021. Direktiivi säätää *EU:n sinisestä kortista*, jota vastaava oleskelulupa on meidän kansallisessa lainsäädännössämme *erityisasiantuntijan oleskelulupa*.

Esityksessä ei ole kyse uudesta lupatyypistä. EU:n sinisestä kortista on säädetty alun perin jo 1.1.2012 alkaen, kun alkuperäinen direktiivi tuolloin on pantu täytäntöön.

Esityksen tavoitteena on tehdä EU:n sinisen kortista houkuttelevampi lupa. Kun luvan myöntämisen edellytyksenä oleva palkkakynnyksen kerroin laskettaisiin, entistä useampi kansallisen erityisasiantuntijan luvan hakijoista hakisi EU:n sinisen kortin.

Ehdotettavassa laissa säädettäisiin nykyistä tarkemmin EU:n sinisen kortin myöntämisestä, sitä koskevan hakemuksen hylkäämisestä, luvan uusimatta jättämisestä ja peruuttamisesta sekä lyhyt- ja pitkäaikaisesta liikkuvuudesta jäsenvaltioiden välillä. Näin säädettäisiin etenkin sen vuoksi, että komissio seuraa aikaisempaa tarkemmin direktiivien täytäntöönpanoa ja esityksen lakien voimaantulon jälkeen komissiolle on raportoitava direktiivi artikla artiklalta ja kohta kohdalta tarkasti, miten se on pantu kansallisesti täytäntöön.

EU:n sininen kortti

EU:n sininen kortti myönnetään hakemuksesta kolmannen maan kansalaiselle, jos hänellä on:

1) vähintään kuuden kuukauden pituinen korkeaa osaamistasoa vaativa työtä koskeva työsopimus tai sitova työtarjous, jossa sovittu palkka on vähintään keskimääräinen palkansaajan bruttopalkka; (voimassa olevassa laissa vaatimus on vähintään vuoden pituinen työsuhde)

Postiosoite Postadress Postal Address Työ- ja elinkeinoministeriö	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
PL 32 00023 Valtioneuvosto	Aleksanterinkatu 4 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	09 1606 2160 +358 9 1606 2160	kirjaamo.tem@gov.fi www.tem.fi

2) korkean ammattipätevyyden osoittavat asiakirjat; (muutokset alla)

3) asiakirjat, jotka osoittavat, jos työssä vaaditaan erityistä pätevyyttä, lupaa tai hyväksyttyä terveydentilaa, että hän täyttää niitä koskevat vaatimukset.

EU:n sinisen kortin myöntäminen edellyttää lisäksi, että työnantaja täyttää edellytykset toimia työnantajana (ulkomaalaislain 71 §:n 1 kohdan edellytykset).

Edellä 2 kohdassa tarkoitetulla *korkealla ammattipätevyydellä* tarkoitettaisiin pätevyyttä, josta on osoituksena korkea-asteen tutkinto tai korkea ammattiosaaminen, joista:

- *korkea-asteen tutkinnolla* sellaista tutkintotodistusta, todistusta tai muuta muodollista pätevyyttä osoittavaa asiakirjaa, jonka toimivaltainen viranomainen on antanut ja joka osoittaa henkilön suorittaneen toisen asteen jälkeisen sijaintivaltiossaan korkeakouluksi tai vastaavaksi korkea-asteen oppilaitokseksi tunnustetun oppilaitoksen tarjoamien kurssien muodostaman kokonaisuuden, jossa kyseisen tutkinnon hankkimiseksi tarvittavien opintojen kesto on vähintään kolme vuotta ja ne vastaavat vähintään kansainvälisen koulutusluokituksen (ISCED) 2011 tasoa 6 tai tapauksen mukaan eurooppalaisen tutkintojen viitekehyksen (EQF) tasoa 6 kansallisen lainsäädännön mukaisesti;

- *korkealla ammattiosaamisella:*

a) ISCO-08 –luokitukseen kuuluvissa ryhmissä 133 ja 25 lueteltujen ammattien osalta vähintään kolmen vuoden ammatintosiasiallista ja luvallista harjoittamista EU:n sinisen kortin hakemista edeltävältä seitsemältä vuodelta;

b) muiden kuin a kohdassa tarkoitettujen ammattien osalta vähintään viiden vuoden ammatin tosiasiallista ja luvallista harjoittamista, joka on tasoltaan verrattavissa korkea-asteen tutkintoon ja joka on merkityksellistä työsopimuksessa tai sitovassa työtarjouksessa mainitulle ammatille tai siinä mainitulle alalle.

Tämä on muutos nykytilaan, sillä voimassa olevassa ulkomaalaislain 73 a §:ssä säädetään ”esittää vähintään vuoden pituisen korkeaa pätevyyttä vaativaa työtä koskevan työsopimuksen tai sitovan työtarjouksen” ja määritelmän mukaan “*korkeaa pätevyyttä vaativalla työllä* erityisosaajadirektiivissä tarkoitettua työtä, joka edellyttää erityistä ammattipätevyyttä, joka osoitetaan korkea-asteen tutkinnolla.”

Muutos nykytilaan olisi myös se, että luvan myöntämisen edellytyksenä oleva palkkakynnyksen kerroin laskettaisiin 1,5:stä 1,0:aan (laskisi euromäärissä tänä vuonna 5 209 eurosta 3 638 euroon).

EU:n sininen kortti myönnetään kahdeksi vuodeksi. Jos työsuhde on voimassa tätä lyhyemmän ajan, EU:n sininen kortti myönnetään työsuhteen voimassaoloajaksi lisättynä kolmella kuukaudella, mutta enintään kahdeksi vuodeksi.

Direktiivin johdosta lakiin otettaisiin sääntely EU:n sinistä korttia koskevan hakemuksen hylkäämisestä, sen peruuttamisesta ja uusimatta jättämisestä. Tämä olisi ero nykytilaan verrattuna, kun tällä hetkellä ulkomaalaislain sääntelyä sovelletaan.

Työttömäksi jäämisen tilanteessa uuden työpaikan hakeminen, jos lupaa on vielä voimassa

Esityksessä pantaisiin täytäntöön myös direktiivin sääntely tilanteeseen, jossa EU:n sinisen kortin haltija jäisi työttömäksi. Direktiivin sääntely lähtee siitä, että EU:n sinisen kortin haltijan oleskelulupaa ei tällöin saa peruuttaa kolmen kuukauden aikana tai kuuden kuukauden aikana, jos hänellä on ollut EU:n sininen kortti vähintään kahden vuoden ajan.

On samalla huomattava, että hallitus on sopinut, että tämä aika tullaan pidentämään suoraan kuuteen kuukauteen. Muutos tullaan tekemään toisen lainsäädäntöhankkeen

yhteydessä, koska direktiivin täytäntöönpanolla on kiire ja sitä koskeva sääntely on saatava voimaan mahdollisimman pian. Hallitus on siis sopinut, että työnhakuajan pidentäminen kuuteen kuukauteen tulee koskemaan EU:n sinisen kortin lisäksi kansallista erityisasiantuntijan oleskelulupaa, kasvuyrittäjän eli ns. startup-yrittäjän oleskelulupaa ja yritysten sisäisiä siirtoja koskevassa ns. ICT-laissa tarkoitettuja johtajia ja asiantuntijoita. Tavoite on, että lainmuutokset tulevat voimaan vuoden 2025 alkupuolella.

Liikkuvuus toiseen jäsenvaltioon

EU:n sinisen kortin haltijaa koskien säädettäisiin sekä lyhytaikaisesta että pitkäaikaisesta liikkuvuudesta. Tämä tarkoittaa, että ns. ensimmäisen jäsenvaltion myöntämällä EU:n sinisellä kortilla voi liikkua Suomeen. Vastaavasti Suomen myöntämällä luvalla voi liikkua toiseen EU-jäsenvaltioon.

Lyhytaikaisessa liikkuvuudessa kyse on enintään 90 päivän ajan minkä tahansa 180 päivän jakson aikana tapahtuvasta liikkuvuudesta. Kyse on ensimmäisessä jäsenvaltiossa EU:n sinisen kortin haltijan oikeudesta harjoittaa Suomessa tilapäistä liiketoimintaa, joka liittyy suoraan työnantajan liiketaloudellisiin etuihin ja ensimmäisessä jäsenvaltiossa tehtyyn työsopimuksen mukaisiin työtehtäviin. Lyhytaikaisesta liikkuvuudesta ei ole aiemmin säädetty.

Lyhytaikainen liikkuvuus tarkoittaisi esimerkiksi sisäisiin ja ulkoisiin liiketapaamisiin osallistumista, konferensseihin ja seminaareihin osallistumista, liikesopimusten neuvottelua, myynti- ja markkinointitoimintojen suorittamista, liiketoimintamahdollisuuksien selvittämistä ja koulutukseen osallistumista sekä koulutuksen saamista. Liikkuminen ei tällöin koskisi perheenjäseniä.

Pitkäaikaisessa liikkuvuudessa kyse on siitä, että EU:n sinisen kortin haltijalla on ollut lupa ensimmäisessä jäsenvaltiossa vähintään 12 kuukauden ajan ennen kuin hän voi siirtyä toiseen jäsenvaltioon. Tällä hetkellä tuo aikavaatimus on 18 kuukautta, joten se hivenen lyhenee, mutta ei edelleenkään tee pitkäaikaisesta liikkuvuudesta kovin joustavaa. Pitkäaikaisen liikkuvuuden käyttäminen edellyttää, että liikkuja tekee pitkäaikaista liikkuvuutta koskevan hakemuksen viimeistään kuukauden kuluttua maahan saapumisensa jälkeen. Jotta lupa voidaan myöntää, tulee hakijan täyttää Suomen asettamat vaatimukset, joiden perusteella EU:n sininen kortti voidaan myöntää. Hakijan tulee siten mm. täyttää Suomen asettama palkkakynnys eli mahdollisella toisen jäsenvaltion alemmalla palkkakynnyksellä liikkuminen ei ole mahdollista.

Pitkäaikaisessa liikkuvuudessa myös perheenjäsenet voivat tulla mukana tai tulla myöhemmin perässä. Perheenjäsenellä olisi rajoittamaton työnteko-oikeus, kuten muidenkin oleskelulupien kohdalla perheenjäsenillä on.

Pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskeluluvan myöntäminen

EU:n sinisen kortin haltijan osalta pitkään oleskelleen EU-oleskelulupaa myönnettäessä otettaisiin aikaisempaa laajemmin huomioon oleskelua toisessa EU-jäsenvaltiossa.

Sellaisen EU:n sinisen kortin haltijan osalta, joka on käyttänyt erityisosaajadirektiivin 21 artiklassa tarkoitettua pitkäaikaista liikkuvuutta, viiden vuoden yhtäjaksoista oleskelua laskettaessa otetaan huomioon myös laillinen oleskelu jossakin Euroopan unionin jäsenvaltiossa EU:n sinisen kortin haltijana sekä lisäksi korkeaa pätevyyttä vaativaa työtä varten myönnetyn kansallisen oleskeluluvan ja tutkijan luvan haltijana sekä kansainvälistä suojelua saavana henkilönä. Opiskelijan luvan haltijana laillisesta oleskelusta otetaan huomioon puolet. Lisäksi EU:n sinisen kortin haltijan osalta edellytetään, että hän välittömästi ennen oleskelulupahakemuksen jättämistä on oleskellut luvallisesti maassa yhtäjaksoisesti kaksi vuotta.

Hakijamäärät

Erityisosaajan lupien hakijamäärien ei odoteta yksin säädösmuutosten takia kasvavan. Määrät riippuvat enemmän muista seikoista, kuten Suomen työmarkkinoiden vetovoimaisuudesta ja työnantajien valmiuksista rekrytoida osaajia kansainvälisesti.

Vuonna 2023 Suomeen haettiin 163 ensimmäistä EU:n sinisen kortin oleskelulupaa ja 1 297 ensimmäistä kansallisen erityisosaajan oleskelulupaa.

Direktiivin täytäntöönpanon aikataulu

Direktiivi olisi tullut saattaa kansallisesti voimaan 18.11.2023 mennessä. Koska näin ei ole tapahtunut, komissio on käynnistänyt rikkomusmenettelyn Suomea vastaan. Olisi siksi suotavaa, että eduskunta pystyisi käsitellä esityksen mahdollisimman pian.

Esityksen liitelait

Esitykseen sisältyy 13 liikelakia. Muutokset ulkomaalaislaissa (liitelaki 2) johtuvat siitä, että siihen tällä hetkellä sisältyvä EU:n sinistä korttia koskeva sääntely koottaisiin kokonaisuudessaan erillislakiin. Muiden liitelakien osalta kyse on näin ollen viittaussäänteln korjaaminen vastaamaan uutta erillislakia. Esityksestä ei siten aiheudu nykytilaan verrattuna muutoksia EU:n sinisen kortin haltijan ja tämän perheenjäsenten oikeudesta sosiaali- ja terveyshuoltoon (liitelaki 6), asukkaaksi ottamista koskevaan sääntelyyn (liitelait 11–14), viranomaisten tiedonsaantioikeuksiin (liitelait 4 ja 5) ja koulutusta koskevaan sääntelyyn (liitelait 7–10).

Esityksen liitelait 3 ja 5 liittyvät ns. TEPA-uudistukseen. Niissä kyse on sääntelyn muuttaminen siten, ettei työ- ja elinkeinotoimistoista enää säädettäisi 1.1.2025 alkaen, jolloin tiedonsaantioikeuksia koskevaa sääntelyä muutetaan, ja myös ulkomaalaissa muutos tehdään pidättäytymispäätöstä ja työnantajan valitusoikeutta koskeviin säännöksiin tästä samasta syystä. Liitelakien 3 ja 5 tulee tulla voimaan muista esityksen sisältävistä laeista poiketen myöhemmin eli vasta 1.1.2025.

Jakelu Eduskunta/hallintovaliokunta

Tiedoksi TEM/MAKO
TEM/ohjy